

תיכנון וביצוע שיטות הטיור הנאצי בארצות-הכיבוש במזרח

תיכנון מיבצע „בארבארוסה“

„החזירה מזרחה“ (דראנג נאך אוסטן) היתה אחת מאבני היסוד של מדיניות המפלגה הנאציונאל-סוציאליסטית עוד מראשית ימיה: מגמתה היתה כיבוש השטחים הנרחבים והפוריים של ברית-המועצות המערבית.¹

נראה היה בעיני עמיה-עולם כי בקיץ 1939 חלה תפנית קיצונית בתזזית זו: ב־23 באוגוסט 1939, שבוע לפני פרוץ מלחמת גרמניה-פולין, נחתם חוזה „א-התקפה“ בין הרייך השלישי לבין ברית-המועצות (חוזה ריבנטרופ-מולוטוב). בחוזה זה נקבע „תיחום האינטרסים של הרייך ובריה״מ באירופה המזרחית“.²

ב־28 בספטמבר 1939 עם סיום מלחמת גרמניה-פולין נחתם „חוזה ידידות“ בין הרייך השלישי וברית-המועצות.

הידידות הרשמית בין הרייך וברית-המועצות לא בטלה את השאיפה הנאצית לכיבוש ארצות-המזרח. אלא רק הוסיפה את ביצועו.

אך עברו חודשים מספר מחלוקתה של פולין בין הרייך השלישי ובריה״מ.³ תורה היטלר לצבא, (ב־8 באוקטובר 1939) כי אין לראות בכיבושה של פולין סוף-מלחמה. אלא להיפך יש לראות בטריטוריה הפולנית הכבושה „שטח היערכות למיבצעים גרמניים בעתיד“.⁴

היטלר לא פסק מלהגות, עוד בשנת 1939, על מלחמה בשתי חזיתות, מערב ומזרח גם יחד, אולם מלחמה שכזו היתה מתמיד הסיט של ראשי-הצבא בגרמניה. כדי להקל על רוחם ולשחררם מחשש מלחמה בשתי חזיתות, אמר היטלר באסיפת מספדי הצבא (23 בנובמבר 1939): „נוכל לגלות התנגדות לרוסיה אך ורק כשנחיה חופשים במערב“.⁵ אולם עם פלישת גרמניה לארצות צרפת, בלגיה והולנד (10 במאי 1940), ועם כניעתן המהירה של מדינות אלו (כניעת הולנד — 24 במאי 1940; כניעת בלגיה — 28 במאי; חוזה שביתת-הנשק בין צרפת והרייך — 22 ביוני) ועם הסיכויים הכוזבים לנצחון מזור של הרייך בבריטניה — הופנתה מחדש בחריפות מחשבתו של שליט-גרמניה לקראת המלחמה העתידה עם רוסיה הסובייטית.

מתוך מיסמכים רבים מאותה תקופה מסתבר, כי הכנות אלו התחילו כבר באביב 1940. סכל מקום, חודש יולי 1940, היה החדש שבו קיבלה תוכנית זו צורה קונקרטית.

נצייר כאן בקצרה את התפתחות העניינים לפי יומנו של גנרל פראנץ האלדר (ראש המטה הכללי), ולפי עדותו של וואלטר ווארלמונט, Warlimunt, (מי שהיה סגנו של הגנרל אלפרד יודל).

ב־21 ביולי 1940 הודיע היטלר למפקד חיל הרגלים וואלטר ה.א. בראוכיטש (Brauchitsch), כי יש לגשת להכנות של מסע-מלחמה נגד בריה״מ. לפי ווארלמונט התקיימה כעבור שבוע (1940.7.29) ישיבת מטה-המיבצעים, שם נקבע טרעז ההתקפה לאביב 1941. כעבור מיספר ימים, ב־31 ביולי 1940, בהתייעצות נוספת של מפקדי הצבאות בבארגדורף, הודיע היטלר רשמית לראש הצבא על החלטתו כי יש לחסל את

רוסיה באביב 1941¹⁰; שם גם הוגדרה צורת המלחמה העתידה עם ברה"מ שצריכה להיות "מלחמת בוק" ("בליץ-קריג"). למחרת היום, ב'1 באוגוסט 1940, ניגש האלדר לעיבוד התוכנית בסיוע מטה הכללי. ב'9 באוגוסט הוציא ווארלימונט את הוראתו הראשונה בדבר הכנת אזורי תפריצה לזינוק במזרח נגד הרוסים. שם הצופן למיבצע היה "אופבאר-אוסט" (Aufbau-Ost), "היערכות במזרח"¹¹; מיבצע זה צריך היה להכין את שטח פעולות הקרב נגד בריה"מ, סלילת כבישים והקמת מסילות ברזל, גשרים, קמרקטינים, בתי-חולים וכו'.

כעבור כמה שבועות, ב'26 באוגוסט 1940, פקד היטלר לשלוח 10 דיביות של חיל-הרגלים ושתי דיביות משורינות, מן המערב — אל פולין. תפקיד יחידות השריון היה להתרכז בפולין הדרומית-מזרחית, על מנת שיוכלו בשעת הצורך להגן על שדות הנפט הרומניים¹². מכיוון שתנועה זו של גייסות עלולה היתה לעורר את חשדנותו של סטאלין, הוציא הגנרל אלפרד יודל, קצין המיבצעים ב"א.ו.ק.ו." (O.K.W.), ב'6 בספטמבר 1940, הוראה המתארת בפירוט ניכר את אמצעי ההמואה וההטעה תוך ההתכוננות להתקפה על בריה"מ. אסור ליצור את הרושם ברוסיה כי אנו מכינים מלחמה¹³.

ב'5 בדצמבר 1940 התקיימה הישיבה המכרעת. אותו יום אישר היטלר עקרונות את התוכנית להתקפה על בריה"מ שהובאה ע"י האלדר ובראזיטש¹⁴. כעבור שבועיים, ב'18 בדצמבר 1940, נקבע סופית שם המיבצע (במקום "אופבאר-אוסט" ר"א.ו.ק.ו.) ל"מיבצע בארבראוסה" (על שמו של האימפרטור הגרמני פרידריך הראשון, מהמאה השתים-עשרה, שהצטיין בכיבושיו במזרח אירופה). באותו יום הוציא היטלר את פקדתו הידועה "הוראה 21", ("Weisung 21"). נביא כאן כמה קטעים מהוראה 21:

הוראה מס' 21

18 בדצמבר, 1940
הפיהרר והמפקד העליון של הוורמאכט
מורה בארבראוסה

סודי בהחלט

...הכוונות המזויזות הגרמניות צריכים להיות מוכנים למחוך את ברית-הסמעות במסע-מלחמה טהיר בטרם תשתיים המלחמה נגד אנגליה.¹⁵ למטרת זו יצטרך הצבא להשתמש בכל היחידות המצויות בעין, תוך שימת-לב לכך, שיהיה צורך לבטח את הארצות הכבושות בפני התקפת-המתנה. את ההכנות... יש להשלים עד 15 במאי 1941. יש להיזהר זהירות מרובה שכוונת ההתקפה לא תוכר..."

ב'3 בפברואר 1941 התקיימה סעצת המלחמה, שם הטעים היטלר בהערותיו לבראז' כיטש האלדר, כי אחת המטרות העיקריות של המלחמה העתידה היא המטרה לזכות בבעלות על המדינות הבאלטיות ולנינגראד.¹⁶

בהוראה מס' 21 נקבע תאריך מיבצע "ארבראוסה" ל'15 במאי 1941, אולם מחמת מסע-המלחמה בבאלקאנים, נאלץ היטלר לדחות את התאריך לששה שבועות נוספים. ב'30 באפריל 1941, כאשר צבאות הרייך תשלימו את כיבוש יוגוסלביה ויוון, קבע היטלר תאריך חדש ל"ארבראוסה": 22 ביוני 1941.¹⁷

יש סבורים כי דחיה זו תיו לה תוצאות מכשילות לגבי תכנית מלחמת הרייך בבריה"מ, וכי מלחמה עם רוסיה היתה מצליחה אילו החלה זמן רב לפני החורף הרוסי

הקשה. ימי השלבים והקרה העצומה; יש סבורים כי דחיית זו טנעה מחילול את נצחוננו בכרית המועצות.

בינתיים נקראו ישיבות המטה הצבאי ומפקדי־השדה לשם התוויית התיכנון הצבאי של מיבצע בארבע־ארוסה. לשם דיון על המימשל האזרחי שיקום בארצות־הכיבוש במזרח לאחר הנצחונות של צבא־הרייך, לשם דיון בסדרי המסע שייקבעו בארצות הנ"ל, ולשם ייזום מספר הטירור אשר יפיל את אימתו על האזרחים, נתקבלו החלטות על ה"איינזאצגרופן" שמתפקידם יהיה לבצע את מיבציה־ההשמדה, והיקמו בתי־ספר לאילוף הרוצחים. שייכנסו לארצות הכיבוש במזרח בעקבות צבא־הרייך הפולש.

תיכנון הטירור שיונהג בארצות־המזרח העומדות להיכבש לאחר פרוץ מלחמת בארבע־ארוסה

מתברר כי בד בבד עם תיכנון המיבצעים הצבאיים של בארבע־ארוסה, תוכננה שיטת־הטירור שיש להשליטה באזורי־המזרח שייכבשו.

הקווים המנחים של היטלר (13 במרץ 1941)

הוך כדי התכוננות למלחמה הקרובה עם ברית־המועצות פירסם קייטל, ראש הפיקוד העליון של הכוחות המזוינים של הרייך (א.ק.ה.), ב־13 במרץ 1941, כלומר יותר משלושה חדשים לפני פרוץ מלחמת בארבע־ארוסה, הוראה בשם "קווים מנחים בנוגע לאזורים מיוחדים (זונדרנביטן)", כביאור להוראה מס' 21 ("מקרה בארבע־ארוסה")¹⁷. בהוראה זו מובאת תוכנית כיצד להגן על המשטר הנאצי באזורים שייכבשו בשטחי ברית־המזרח לאחר פרוץ מלחמת "בארבע־ארוסה". יהיה אזי להבדיל בין שני האזורים:

א) שטח פעולות הצבא באזורי החזית ("Operationsgebiet des Heeres" כאן כל השלטון נמצא בידי הצבא).

ב) עם התקדמות הצבא לרגלי הכיבושים ייווצרו "שטחים שמאחורי שטח החזית" כלומר אזורים שמאחורי שטחי פעולות הצבא. לאזורים הללו תינתן "הנהלה מדינית עצמאית" ("eigene politische Verwaltung").

באותם "קווים מנחים" יש פסוק רב־משמעות על התפקיד המיוחד שיהיה לרייכס־פי־הר־ס.ס. בשטחי פעולות־הצבא, ושהוא צריך למלא אותו באופן עצמאי ועל אחריותו הוא:

.....בתוך שטחי־הפעולה של הצבא מקבל הרייכס־פי־הר־ס.ס. תפקידים מיוחדים על פי פקודות הפיהרר, לשם הכנת ההנהלה המדינית, והנובעים מהמאבק בין שיטות פוליטיות נוגדות. במסגרת התפקידים האלה יפעל הרייכס־פי־הר־ס.ס. באופן עצמאי ועל אחריותו הוא. זה לא יפגע בסמכויות השלטון של המפקד הראשי של הצבא ושל ה"דינסטסלן" העומדים לרשותו...¹⁸

מה הם התפקידים המיוחדים הללו ("Sonderaufgaben") שנמסרו ל־ס.ס. בשטחים הכבושים — על זה ייודע לנו כשנעמיק חקור במיסמכים של אותה תקופה בכלל, והנוגעים ל"אוסטלאנד" בפרט.

קווים מנחים אלה מסרו להימלר, כלומר ל־ס.ס., את יפוי־הכוח להשליט, מטעם הרייך, את שלטון־הטירור באזורים שייכבשו.

הטרור הנאצי במזרח

ואשר לאזורים שנכבשו, ושיימצאו עם תהליך הכיבושים, מאחורי ה"אופראציונס" גביט". קובעים ה"קווים המנחים" כי האזורים הללו יקבלו שלטון פוליטי עצמאי בהתאם לגבולות הצבאות בצפון (באלטיקום), במרכז (רוסיה הלבנה), ובדרום (אוקראינה). השלטון הפוליטי יועבר באזורים הללו לידי רייכסקומיסארים, והם יקבלו את ההוראותיהם מידי הפיהרר.

ההוראה על "השיפוט הצבאי" (13 במאי 1941)

צעד נוסף בתיכנון הטרור, היתה ההוראה בדבר "השיפוט הצבאי באזור בארבארוסה" (אשר הוצאה בשם הפיהרר על ידי קייטל — ב־13 במאי 1941).¹ הרציון העיקרי של ההוראה היה להורות על האכזריות שבה יתגונן הצבא מפני האוכלוסיה באזורים הכבד שים: "זה יהיה אפשרי אך בשעה שהצבא יקח את הנשק בידו, ללא רחמים, מול כל איום בסכנה מצד האוכלוסיה האזרחית".

ההוראה מבדילה הבדל עקרוני בין הטיפול במעשים בני־צדק (Straftaten) שבוצעו ע"י אזרחים צוינים, ובין עבירות כאלו אשר בוצעו ע"י אנשי־הצבא הגרמני כלפי התושבים, וכך אומרת ההוראה:

1. עבירות בנות־עונשין שבוצעו ע"י אזרחים של האויב, לא יבואו עוד, עד להדפעה חדשה, לשיפוטם של בתי־דין צבאיים...
2. על הצבא לחסל ללא רחמים פארטיזנים (Freischärler), הן שנחשפו תוך כדי פעולות מלחמתיות, והן תוך כדי בריחתם.
3. על הצבא להילחם תוך נקיטת אמצעים קיצוניים, עד השמדת המתקפה, במקרה של התקפות מצידם של אזרחים צוינים, נגד הצבא וכל השייך לו.
4. במקום שאמצעים כאלו אחרו כבר, או אינם בגדר ביצוע, יובאו מיד האנשים החשודים במעשה ("Tatverdächtige Elementen") לפני קצין, שהוא יחליט אם להוציאם להורג ביריה.
- 1.1. לגבי עבירות שבוצעו נגד אזרחים של האויב מצד חברי הוורמאכט, והשייכים לה, אין חובה להגיש תביעה, אפילו אם המעשה הוא פשע או עבירה צבאית...

ההוראה מציינת כי לנבי עבריינות של הצבא כלפי האוכלוסיה האזרחית יש להתייחס בהבנה, ויש לזכור את הנזק שנגרם לגרמניה, מאז 1918, ואת "תקופת המאבק נגד הנאציזם־אליטריאליזם שהיה כרוך בקרבנות־דם לא־ספורים עבור התנועה, ושה נגרם עקב ההשפעה הבולשביסטית, שום גרמני לא ישכח את זאת לעולם".

בנראה היה קייטל מעוניין שלעולם החיצוני לא יגיע דבר הוראה אכזרית זו, וב־27 ביולי 1941, שקד לשרוף את כל ההעתיקים שלה, אף שקבע כי "תוקפה של ההוראה לא יושפע מהשמדת ההעתיקים", אף ציווה להשמיד את חפקדה מה־27 ביולי 1941 (אולם העתיקים של שתי הפקודות הנ"ל נשמרו והוצגו במשפטי נירנברג).

אלפרד רוזנברג מתכנן מדיניות הכיבושים במזרח

ב־20 באפריל מינה היטלר רשמית את אלפרד רוזנברג כתור ממנה ישיר לעיבוד המרכזי של בעיות השטח במזרח אירופה.²

בענייני היהודים נמנה רוזנברג על חוג מקורביו של היטלר, ¹⁹ התביעה המפורשת לגירוש היהודים מכל רחבי אירופה הושמעה על ידו בשעת ההכנות הקדחתניות למיבצע בארואוסה, ב־28 במרץ 1941, בשעת פתיחת המכון לחקר בעיית היהודים, בפראנקפורט-אם-מיין. ²⁰ יומיים לאחר מכן ב־2 באפריל התקיימה שיחה מכרעת בין היטלר לרוזנברג, בו הודיע היטלר לרוזנברג כי כעת „הגיעה שעתו הגדולה“ ²¹ אלפרד רוזנברג ניגש מיד לארגן „לשכה בשביל בעיות מרחב המזרח האירופי“, ובאותו יום, 2 באפריל 1941, הוא שולח תזכיר ראשון על תוכניותיו; כן שולח הוא תזכיר נוסף מיום באפריל 1941 (1017.ס.פ.) בו הוא מציע למנות רייכסקומיסארים בשביל השטחים שייכבשו (בין השאר מציע הוא את אריך קוך בתור רייכסקומיסאר לאוקראינה). כעבור כמה שבועות מגיע, כפי שהוזכר כבר, המינוי הרשמי בתור „ממונה לעיבוד המרכזי לבעיות שטח המזרח באירופה“ (865.ס.פ.). ב־7 במאי הוא שולח כבר תזכיר בנוגע לרייכסקומיסאר שיתמנה באוקראינה (10/28.ס.פ.); באותו יום הוא כותב גם תזכיר עבוד הרייכסקומיסאר של אוסטלאנד, וכן תזכיר עבוד כל הרייכסקומיסארים העתידיים (1029.ס.פ.).

יומיים לפני תינוק לרוסיה, ב־20 ביוני 1941, נשא רוזנברג דבריו בפני עוזריו הקרובים ביותר, שהיו צריכים בעתיד הקרוב ביותר ליטול בידיהם את השלטון בשטח בריה"ם שייכבשו. ²² הוא אטר כי גרמניה לא תנהל במלחמה תקרובה „מסע־עלב“ כדי להציל ממנו את הרוסים, ואין מתפקידה לתחליף את סטאלין בצאר רוסי חדש... להיפך, גרמניה תשתדל להקים בתוך השטחים שייכבשו ברוסיה גושים מדיניים נוגדים למוסקבה; ולרוסיה גופא — יש להשאיר את שטחי סיביר... הוא דיבר על „בלטלאנד“ („ארץ־הבאלטים“), שיחיה מן הצורך להקימה, ועל תוכנון של גרמניזציה חזקה ו„ריענון־חרם“ ב„ארץ־הבאלטים“ ²³.

כעבור יומיים חלה התפנית במלחמת העולם השנייה.

22 ביוני 1941

ב־22 ביוני 1941 התקפה גרמניה הנאצית את ברית־המועצות.

בצפון נער קבוצות המחנות בניהולו של פילדמרשאל וילהלם ריטר פון לב (Wilhelm Ritter Von Leeb)

במרכז — קבוצת המחנות המרכזית בניהולו של פילדמרשאל פֶּאָדוֹר פֶּון בּוֹק (Fedor von Bock) — לסמולנסק.

בדרום — קבוצת המחנות של פילדמרשאל גֶּאָרד פֶּון רוֹנְדֶּשֶׁס (Gerd von Rundstedt) לעבר נהר דנייפר, וקוֹב, כירת אוקראינה.

חורמאכט — תוכנון וביצוע הדיכוי וההשמדה

מראשית מסע־פולין (1939), התאים חורמאכט הגרמני את עצמו למיבצע הטירור בפולין הכבושה („הטירור הקטן“, שהביא אתו, לפי האומדן, רק 300,000 קרבנות של יהודים ואלפי קרבנות של פולנים; כמרים, אנשי־רוח...). אלה שהיו אותה תקופה בפולין הכבושה נזכרים כי בדרך כלל אנשי־צבא לא רצחו במרידהם אלא היו מוסרים את הקרבן לידי איש־ה־ס.ס. והלה היה מבצע את הרצח.

בו ביום שהיידריך הוציא את „מכתב הבוק" הידוע ל„איינזאצגרופן" בדבר „השלבים" בפתרון הסופי של בעיית היהודים. 21 בספטמבר 1939. הוציא המפקד העליון של הצבא, פון בראונקיטש, פקודה שבה היתה הסכמת השתיקה של הצבא לפשעים שיבוצעו ע"י ת„איינזאצגרופן". בפקודה נאמר כי „על דעת הפיהרר" הוטל על האיינזאצגרופן לסלוא בשטח הכיבוש, תפקידים מסויימים לטובת מדיניות העם"; התפקידים הללו יבוצעו ע"י מפקדי האיינזאצגרופן; ואשר לצבא — יישאר הדבר „מחוץ לתחום האחריות של המפקד העליון".²¹ בזה רצה בראונקיטש להפוך את הצבא הגרמני ל„עד אילם" של הוועות המבצעות ע"י אנשי האיינזאצגרופן; הצבא — כובש; ומה שנעשה בארץ הכבושה — אין מתקידו לדעת. זה ענינם של האיינזאצגרופן.

הצבא ראה את הכל ושחק. היו אמנם איאלו יוצאים מן הכלל. הגנרל-אוברסט פון בלאסקוביץ Von Blaskowitz, פנה ב־6 בסברואר 1940, אל המפקד העליון של הצבא בראונקיטש וציין את תפקידו של הוורמאכט, הנאלץ לעמוד מנגד נוכח הפשעים האלה.²² בלאסקוביץ תודה כעבור זמן מועט. נציין עוד שני שנהג כמוהו. גנרל אולכס Ulex, המפקד העליון, שבקטע הגבול הדרומי, שפנה במכתב דומה.²³ גם הוא הדח כעבור זמן קצר, אלה היו בחינת יוצאים מן הכלל. שאר ראשי הצבא הלכו בתלם „ההתאמה" למדרי גיות הסירור וההשמדה. ועניין זה עוד דורש את מחקרו המקיף.

עם התפתחות ההכנות לקראת מיבצע בארברוסה והפלישה לשטחי ברית המועצות, החליט היטלר למסור את מיבצע ההשמדה לידי ת„איינזאצגרופן" (ראה על כך בפרק „איינזאצגרופן"). תוך הסכם ושיתוף-פעולה עם הצבא, ותוך שילובם במסגרת הצבא באחרי הפעולות הצבאיות, וכן באוורים שיימסרו למינהל האזרחי, על כך נחתם הסכם ב־26 במרץ 1941.²⁴

(כבר בסגישת היטלר עם הגנרלים מיום 13 במרץ 1941, שם הוחלט על „הקווים המנחים", שמסרו לרייכספירר-ס.ס. תפקידים מיוחדים בשטחי פעולות הצבא, נאמר כי „פרטים יוסדרו בין המפקדה העליונה של הצבא לבין הרייכספירר-ס.ס." (447 ס.פ.). אולם היטלר רצה שמפקדי הצבא ידעו ברורות מה תהא המדיניות הנאצית לאחר כיבוש ארצות המזרח עם פרוץ מיבצע בארברוסה וכי עליהם יהיה לתת יד לכך. ב־30 במרץ 1941 התקיימה פגישת היטלר עם ראשי השירותים המזויינים ומפקדי-השדה העיקריים. שם הודיע היטלר גלויות למצביאים כי במסע נגד בריה"ם הוא מתכוון להתעלם לגמרי מהחוקים הבינלאומיים. משני היריבים יותר בחיים רק אחד. „במזרח, האכזריות היא לטובת העתיד". יהיה צורך לחסל את הקומוסארים הפוליטיים. הם אינם נחשבים כחיילים אלא כפושעים.²⁵

משמעות הדרישה לחסל את הקומוסארים הפוליטיים הבינו כל הנוכחים. המצביאים הועמדו כאן לפני הבעיה המוסרית: לציית לפקודה הפיהרר לבצע פשעי מלחמה — או לציית למצפונם הם. אולם איש מאנשי הוורמאכט לא קם להתנגד. לפי רשימותיו של האלדר יש ללמוד כי רק לאחר שהיטלר עזב את האולם נשמעו דעות כי פקודת ההשמדה פוגעת בעקרונות המוסריים של הצבא. פון בראונקיטש הצטרף לעמדה זו. אולי ניסה באמצעות קייטל להשיג שינוי הפקודה. הוא לא הצליח בכך. והפך עצמו למבצע המטרשמצ של פקודה אכזרית זו.

חודש לאחר מכן, ב־28 באפריל 1941 הוציא פון בראונקיטש הוראה חדשה על „הסדר הפעולות של שמירה הבטחון ושל ה-ס.ד. במסגרת הצבא". שם נאמר: „מילוי משימות

מיוחדות ע"י משטרת הבטחון מחוץ לתחום הצבא — מצריך הפעלת זונדרקומאנדו של משטרת הבטחון (ס.ד.) בשטח המיבצעים הצבאיים (No. OKW. 2080) דובר שם על „שיתוף הפעולה בין יחידות זונדרקומאנדו לבין המפקדות של השדה“. לכל ארמיה מופה נציג של ראש משטרת הבטחון וה"ס.ד. והוא היה מחוייב להביא את ההוראות שקיבל לידיעתו של מפקד הארמיה.

התיאום הזה שהלך והתפתח בעוצמה רבה הביא בשלהי מאי-ראשית יוני 1941 לחסכם רשמי בין המפקדה העליונה של הוורמאכט לבין המשרד הראשי לבטחון הרייך (ר.ס.ה.א.) לפיו, 4 האיינזאצגרופן שנוצרו יתקדמו בעקבות הצבא הלוחם במסע „הכיבושים בכרית" מ. וישברו לחלוטין כל התנגדותו בכל האמצעים ובמהירות האפשרית" (עדותו של גנרל-ס.ס. שלנברג לפני בית הדין הבינלאומי).

אחרי פרוץ מלחמת בארבארוסה נתנו מצביאי הוורמאכט ידם לביצוע הטירור וההשמדה. הן על ידי כך שעברו בשתיקה על הפשעים והן על ידי השתתפות פעילה בביצוע מיבצעי ההשמדה.

אירגון הטירור בארצות-המזרח שנכבשו

נסקור כעת בקצרה את אירגון הטירור בארצות שנכבשו ע"י הרייך גבריתים לאחר פרוץ מלחמת בארבארוסה. ארצות אלו הפכו לבתי-לא לרבים מתושביהם. למקומות של מחנות ריכוז והשמדה. לשדות-קטל. לארצות שבתן נרצחו עשרות אלפים מבין יושביהן; מאות אלפי אסירים מארצות שונות ושבווייטלחמה הובאו אליהן. בכדי לחיות חיי המצוקה ועבודת-הפרך; בארצות אלו סבלו המוני יהודים מגירושים, מחיי רעב ואימים בגיטאות. מהוצאות בלתי-פוסקות למוות, ולבסוף, לאחר חיסול הגיטאות, רובם ניספו במיבצעי ההשמדה. ומיעוטם הועבר לחייהם-סבל במחנות.

המטרות הסופיות של התקפת הרייך על ברית-המועצות

(הישיבה מיום 16 ביולי 1941)

פחות מחודש לאחר תחילת מלחמת בארבארוסה, ב" 16 ביולי 1941, זימן היטלר למטהו בפרוסיה המזרחית את מקורביו, רייכסמארשאל הרמאן גרינג, פלדמרשאל וילהלם קייטל, רייכסלייטר אלפרד רודנברג, מארטין בורמאן (המזכיר האישי של היטלר וראש הפארטיי-קאנצלר) והייגריך לאמרט (ראש הרייכס-קאנצלר). והיתווה בפניהם ברורות את מטרותיו הסופיות להן התכוון ביזמו את מלחמת הרייך בברית-המועצות. הוא אמר בין השאר, כי לא איכפת לו לגמרי שהרוסים הכריזו על עריכת הלוחמה של פארטיזנים מאחורי הקוויים הגרמניים. „זה טאפסר לנו לעקור משורש את כל המתנגדים לנו“. הוא נתן שם הגדרה חותכת לשיטת הטירור שתנהל בארצות-המזרח: „הפתרון הטוב ביותר יהיה לירות בכל מי שיעיף מבט לצדדים“, ואשר ללנינגראד — „למחוק אותה עד היסוד".¹⁰

17 ביולי 1941: צו-היטלר על המינהל האזרחי

בשטחי-הכיבוש בארצות-המזרח

למחרת, ב" 17 ביולי 1941, הוציא היטלר צו בדבר המינהל האזרחי (Ziwiilver-) waltung של שטחי-הכיבוש באזורי-המזרח ("Ostgebiete").¹¹ הצו נחתם ע"י היטלר.

הקיר המוקדש לעיירות שלעבר בשואה וידמרדכי

הסדר הנאצי במזרח

וכן ע"י ראש הסיפקה העליונה של הורמאכט וז. קייטל, ע"י ראש הרייכסקאנצלרי הרייכסמיניסטר ד"ר ת. לאמרט. בצו זה סוכמו סופית צורות המינהל האזרחי בארצות הכיבוש שבמזרח. מינהל זה יעמוד לפיקודו של הרייכסמיניסטר לאזורים הכבושים במזרח Reichsminister für die besetzten Ostgebiete (§ 2): בתור שכזה מתמנה רייכס-לייטר אלפרד רוזנברג (§ 4), שמקום מושבו יהיה בברלין. השטחים הכפופים לרוזנברג ייחלקו ל"רייכסקומיסאריאטים"; הללו ייחלקו ל"גנרלביצירקה", Generalbezirke, (קומיסאריאטים כלליים גליליים); האחרונים ייחלקו ל"קרייזגביטה" Kreisgebiete, (מחוזות). (§ 5). בראש כל רייכסקומיסאריאט יעמוד רייכסקומיסאר; בראש כל גנרל-ביצירק — יעמוד גנרלקומיסאר; בראש כל קרייזגביט — יעמוד גביטסקומיסאר (§ 6). הרייכסקומיסארים כפופים לרייכסמיניסטר, כלומר לרוזנברג. (§ 7). ע"י צו זה הפך אלפרד רוזנברג רשמי למושל הראשי בכל שטחי המינהל האזרחי של כל הארצות שנכבשו, או שעתידים להיכבש ע"י צבאות הרייך — בכל שטחי המזרח של ברית המועצות.

17 ביולי 1941: הבטחון המשטרתי בשטחי המזרח

נמסר לרייכספיהרר-ס.

בצו מיוחד שנחתם באותו יום, 17 ביולי 1941,²² ע"י היטלר, קייטל ולאמרט נאמר: "הבטחון המשטרתי של השטחים שנכבשו באזורי המזרח נמסר לידי הרייכספיהרר-ס. וראש המשטרה הגרמנית".²³

לפי צו זה הפך הימלר — בשטח הבטחון המשטרתי — למושל ארצות המזרח הכבושות ולראש מנגנון "הסדר".

הרייכספיהרר-ס. מיופה לתת הוראות לרייכסקומיסאריאטים (§ 2).²⁴ כדי לכצע את הבטחון המשטרתי יסופחו לכל רייכסקומיסאר גם סוהרר ראשי של ה"ס.ס. והמשטרה, Höherer S.S. und Polizeiführer, וכן יסופחו סוהררים של ה"ס.ס. והמשטרה לכל הגנרלקומיסארים, והגביטסקומיסארים (§ 3).

הרייכסקומיסארים, העומדים בראש המינהל האזרחי וכל המנגנון הכפוף להם, הגנרלקומיסארים וכו' וכו', הפכו ע"י כך, לממלאי פקודותיו של הימלר בכל הנוגע להשלטת משטרה ואימים בארצות הכפופות להם.

17 ביולי 1941: הוראת הגיסטאפו על הריגת שבויים

"העלולים להוות סכנה לנאציזם"

בישיבה של ה-30 במרץ 1941 הודיע היטלר לסגביאים, כפי שהזכרנו לעיל על החלטתו שיש לחסל את הקומיסארים הפוליטיים.

ווארלימנט נדרש ע"י היטלר להגיש לו טיוטת הצעה, לשם החלטתו בנדון. טיוטה כזו הוגשה על-ידו ב-10 במאי להיטלר, נביא כאן כמה קטעים ממנה:²⁵

1. נושאי דרגות פוליטיות ומנהלים (קומיסארים) יש לחסל.
2. מפקדים פוליטיים של הצבא אינם סוברים בתור שבויים, ולכל המאחר יש לגמור אתם בתוך "הדולגים" (מחנות מעבר). אין להעביר אותם אחרת.²⁶

לאחר מכן, ב־6 ביוני 1941, הוצאה ע"י המפקדה הראשית של היטלר, הפקדה בדבר הקומיסארים" (השם: "ההוראה בדבר ההתנהגות עם הקומיסארים הפוליטיים"). בפקדה נאמר:

"הקומיסארים הפוליטיים הם ממצאי שיטות־הלחמה הבארבאריה האסיאטיות. משום כך יש לנקוט לגבם בכל התמורה באמצעים הנחוצים, תיכף ומיד, וללא שום דיבורים. משום כך, אם ייתפסו בקרבות, או אם יגלו התנגדות, יש, תמיד, להשמידם תיכף ומיד..."

...עוד בשדה־הקרב נחוצ תיכף־ומיד, להבדילם משאר שבויי־המלחמה... לאחר בידודם יש להשמידם..."

פקודה זו, וכן פקודות הבאות על הקומיסארים הפוליטיים, יש להן משמעות פאטאלית לגבי היהודים בארצות־המזרח שנכבשו ע"י הנאצים. בפקודות שונות ובדיבורי יום־יום היו ראשי הרייך מעבירים קו זהות בין קומיסארים פוליטיים סובייטיים ובין יהודים. דינם — היה אחד: השמדה.

ב־17 ביולי 1941, הוציא הגיסטאפו פקודה המחייבת להרוג כל השבויים הסובייטיים שיש בהם, או עלולה להיות בהם סכנה לנאציזם־סוציאליזם.²¹

הטיפול בשבויים סובייטיים הצטיין בחוסר־אנושיותו המיוחדת. הם ניספו במחנות־השבויים למאות־אלפיהם מעבודת־פרך, מרעב ומהתעללויות מוות־המונים זה היה מתוכנן ע"י השלטונות הנאציים כדי להיפטר מאנשי־טרי בעתיד.

ההוראה מיום 17 ביולי 1941 מראה על הכוונה להבדיל מבין השבויים — אנשים העלולים להיות משתפי־פצולה ובוגדים כאחיהם, יסודות הנראים כמהימנים... כדי להפיק מהם שדות למטרות־מודיעין בתוך המחנה, ואם ניתן הדבר, גם לאחר־מכן. בשטחים־הכבושים..."

כמו כן נאמר בפקודה על הצורך לגלות כל נושאי־משרה חשובים במדינת הסרבייתית ובמפלגה הקומוניסטית; לגלות את הקומיסארים הפוליטיים, האינטלגנטים הסרבייטיים, "כל היהודים", ולהוציאם להורג.²²

כל שבוי המלחמה היהודיים מהצבא הסובייטי שנפלו בידי הצבא הנאצי ניספו, ועל כך יש כבר ספרות ענפה. נשארו מביניהם בחיים רק מתי־מיספר, אלה שהצליחו להעלים את מוצאם היהודי ולהסתגל למחנות השבויים הסובייטיים כלא־יהודים. מבין אלה קמו אח"כ מנהיגי מחתרת סובייטית אנטי־נאצית. אומדים שבין ששת המיליונים השבויים הסובייטיים ניספו כשני מיליון, ומאות אלפים נעדרים ללא עקבות.

23 ביולי 1941: פקודת קייטל:

"על הצבא לזרוע אימה"

קייטל המשיך בהוצאת פקודות בכדי להשליט את שלטון־הטירור בארצות הכבושות. לא רק ע"י ה־ס.ס., אלא גם על ידי הצבא. בפקודה שהוציא ב־23 ביולי 1941, ועובדה ע"י גנרל וודל, הורה כי "על הצבא לזרוע אימה כזו המסוגלת לעקור מקרב האוכלוסים כל נטייה לסרי..."²³

23 באוגוסט 1941 : רוזנברג מודיע

על עונש מוות עבור פשיעות נגד הרייך וצבאו

רוזנברג מצידו הוציא ב־23 באוגוסט, בברלין, הוראה, בתור רייכסמיניסטר לאזורים הכבושים במזרח, על עונש־מוות עבור כל פשיעה לגבי הרייך וצבאו, עבור הפצת הלך־דעות („בוזנוג“) עויין לגרמנים, עבור אי־ציות להוראות השלטונות הגרמניים, עבור הצעות וכו'.³⁹

8 בספטמבר 1941 : ראינאקה — השימוש בנשק

נגד שבויי־מלחמה חוקי הוא בדרך כלל

בין המיסמכים המרובים וההוראות המציינות את חובת ההתייחסות החמורה כלפי שבויי־מלחמה הסובייטיים, נציין כאן את הפקודה שהוצאה ב־8 בספטמבר 1941 על הטיפול בשבויי מלחמה סובייטיים בכל מתנות שבויי המלחמה: ⁴⁰ חותם הפקודות הוא גנרל ריינאקה, Reinecke, ראש המחלקה לשבויי־מלחמה במפקדת העליונה, בהוראותיו צוין כי כל מי שאינו משתמש בנשק לשם דיכוי אי־ציות או התנגדות — ראוי לעונש. „השימוש בנשק נגד שבויי מלחמה סובייטיים חוקי הוא.“

10 באוקטובר 1941 : פלדמארשאל רייכנאו :

„להשתחרר לתמיד מהסכנה היהודית אסיאתית“

קייטל לא היה היחיד בפקודותיו לצבא לזרוע טרור. פלדמארשאלפון רייכנאו, המפקד הכללי של תחיל הששי, בפקודתו מיום 10 באוקטובר הדגיש בצורה חריפה כי המטרה של המסע נגד „הסיסמה היהודית — בולשביסטית“ — היא „להשתחרר לתמיד מהסכנה היהודית אסיאתית“.⁴¹

7 בדצמבר 1941 : קייטל : פקודת „לילה וערפל“

צו שפתח את הדרך לשילוחים אי־סוף של אזרחים תוך היעלמות גמורה של עקבר תיהם, הוצא ב־7 בדצמבר 1941, ונודע בכינוי „צו לילה וערפל“ („נאכט און נאפאל ארלאס“). לפיו כל אדם שעבר עבירה נגד הרייך או נגד החילות הגרמניים בארצות כבושות, צריך להובילן לגרמניה, חוץ ממי שדינו לסיתה ודאי, ולמסרו שם בידי „סיפּה“ או ה־ס.ד. אסור שתגיע סתם כל ידיעה לארץ־מוצאם או לקרוביהם. המטרה היתה לעורר את הפחד בנפשות בני משפחת העציר שנעלם כמו בליל־ערפל, אולם עיקר העונש, — ההמתה המיידית, צריך להתבצע בר־מקום.⁴²

יש סבורים כי פקודת „לילה וערפל“ נוגעת אך ורק להגליות של אנשי־מחתרת ממערב אירופה; אולם ההתחלה של הפקודה, דהיינו: „לאחר התחלת המסע הרוסי, הגבירו האלמנטים וכו' וכו'“ — מראה על הקשר עם המתחולל לאחר פרוץ מלחמת בארברוסה.

כמעין סירוש להוראות „לילה וערפל“ שימש סכתבו של קייטל מיום 12 בדצמבר 1941, בו הוא מוכיח כי הפיהרר סבור כי מאסר־עולם ייחשב רק ל„ביטוי של חולשה“. הפחדה אמיתית אפשר להשליט אך ורק ע"י עונשי מוות או ע"י אמצעים כאלה שישאירו את קרובי־האסיר ללא ידיעה כלשהי על גורלו.⁴³

17 פברואר 1942; רוזנברג:

„עונש מוות לאוכלוסיה האזרחית במקרים...“

ושוב רוזנברג מצידו הוא מוציא בפברואר 1942 הוראה נוספת לכל הפקדות הקדמות בדבר עונש המוות עבור פשיעות נגד הרייך הגרמני והצבא; כעת הוא מוסיף לשורת הפשיעות גם את „כל המסייע לשאיפות אנטיגרמניות, או המסייע לקיום אירגוני של חברות תאסורות ע"י המוסדות הגרמניים“. „כל אלה שיוכיחו כזונה אנטיגרמנית באמצעות דברייגניו או דברייסתה“ וכו'.

השתדלנו כאן למסור בקצרה תמצית מיספר הוראות ופקדות בשטחי הצבא ובשטח המינהל האזרחי, בתקופת יומו שלחמת בארבארוסה ובתקופה שלאחר פריצת בארבארוסה; השתדלנו להראות כי בד"ב בד עם ההכנות למיבצעים הצבאיים נעשו גם ההכנות למיבצעי הטיור וההשמדה. אין לחשוב כי בתקופת שלחמת העולם השנייה, בכלל, ומלחמת בארבארוסה, בפרט, היו חזיתות נפרדות „צבאית“, „אזרחית“, „משטרתית (ס.ס.)“ — אלא להיפך, היה שיתוף-פעולה גמור בין כל החזיתות הללו; הצבא היה כובש ומסר את האוכלוסיה הכבושה לשלטון „האזרחי“ — לכאורה, אשר הוא היה רק מעטת-חסות לפעולות הטיור וההשמדה של ה"ס.ס. שיתוף-פעולה זה בא לידי ביטוי המירבי בפרשת האיינזאצגרופן.

לא התעכבנו כאן במיוחד על גורלם של היהודים בארצות-המזרח הכבושות על ידי הרייך השלישי; הגורל ידוע והמפורס על כך ענפה כבר מאוד. מחקרים מעמיקים נעשים בשטח זה. הנזכר בתקופת-הגניטו זוכר כי עשרות אנשי ר.ס.ה.א. היו מוציאים מהגניטו לדרך האחרונה הסוגי יהודים. הדבר היה אפשרי אך ורק הודות לעובדה כי בעיר ובמדינה נמצאו עשרות אלפי תיילים גרמניים. נוכחותם היוותה את המגן למעשיהם הפליליים של אנשי האיינזאצגרופן ולכל חטיבות הרייכסדורטשטאטמט (ר.ס.ה.א.).

בעצם מעשי-ההכנות ובמעשי הביצוע שלט רעיון אחד: במלחמה טוטאלית זו של הרייך, כל החזיתות פועלות יד-ב-יד. הן בצורה ברורה, והן בצורה מוסווית — לשם נצחון „האידיאולוגיה הנאציונל-סוציאליסטית“, לשם כיבושים טריטוריאליים מירביים, לשם השלטת משטר הטיור בארצות הכבושות ולשם השמדה גמורה של האוכלוסיה היהודית בכל מקום שנמצא תחת שלטונו של הרייך השלישי.

הערות

1. סקסט חרזה אי-ההתקפה חנה וכן סקסט הפרוסקול הסודי הנוסף: VII, DGFP, 245—247. „חנה הידרות“ ראה: VIII, DGFP, עמ' 147—148.

2. אדולף היטלר בספרו „מלחמת“, שנכתב כידוע בשנת 1926 (א. 15 שנים לפני ההתקפה על ברית-המועצות). בדבריו על השטחים אשר גרמניה העתידה תכבוש באירופה, הפנה את תשומת ליבם של חסידיו כלפי שטחיה של רוסיה; וכת התבטא במלים חד-משמעיות, עוד בראשית התנועה הנאצית:

„אם אנו רוצים קרקע ושטחים באירופה, הרי זה יכול להתבצע בראש וראשונה אך ורק על חשבונה של רוסיה. משום כך צריך הרייך החדש לשים פעמיז לאותה דרך בת הלכו האבירים לפניו. ובאמצעות החרב הגרמנית לספק את הקרקע עבור המחרשה הגרמנית, ולתת לעם את לחמו היומיומי...“

(A. Hitler, "Mein Kampf". Zentralverlag NSDAP, 1924, s. 145).

באותו ספר, „מלחמת“, התבטא היטלר על „רוסיה והמדיניות האמטאליות שבגבולה“:

הסרור הנאצי במזרח

- ...כשאנו מדברים על טריטוריה חדשה ביום באירופה, עלינו לחשוב בעיקר על דוסייה ועל מדיניותיות הואטאליות שבנבולתה, הנודל עצמו כאילו מבקש להצביע לנו על הדרך לשם...". (Idem, p. 654).
3. הרייך החקיף את פולין ב-1 בספטמבר 1939 ורכש במשך שבועיים את רוב מחציתה המערבית. ב-17 בספטמבר כבשה בריה"מ את המחצית המזרחית של פולין (לפי חוזה, אי-ההתקפה' הנוכח לעיל); לטוהרת — 18 בספטמבר 1939 — נפילתה של פולין.
4. יומנו של פראנק האלדר, Franz Halder, רשימה מיום 18.10.1939. (פראנק האלדר היה ראש הקטה הכללי של הצבא הגרמני, החל מ-16 באוגוסט 1938. ב-24 בספטמבר 1942 הודח האלדר ע"י היטלר מתפקידו. בסוף יולי 1944 נכלא כמצורב בפרשת "קשר הנרלים", במחנה הריכוז דאכאו, ושוחרר ע"י כוחות אר"ב בנירדוולף, דרום-סירול, ב-28.4.1945).
5. ראה על כך בספרו של ג. ל. שירר, "עלייתו ונפילתו של הרייך השלישי", ח"ב, 660.
6. יומנו של האלדר, רשימה מ-22.7.1940; ברשימה מסורים דברי בראיון עם על ההתייחסות עם היטלר ב-21.7.1940.
7. עדות בשבועה של ווארליסונט, 21 בנובמבר 1945, N.C.A., כרך 5, עמ' 771; חקירת ווארליסונט, 12 באוקטובר 1945, שם, חוספת ב', עמ' 1637/1635.
8. יומן האלדר, 31 ביולי 1940.
9. משפט גירנברג, כרך 2, 0483, (R).
10. יומן מלחמה, קטה מיכצעים, א.ק.ה., 26 באוגוסט 1940, צוטט לסי: D.G.F.P. (X), עמ' 349—350.
11. תצהיריו של ווארליסונט: N.C.A., V, עמ' 740—741 (3031, 3032 PS) וחקירתו שם, חוספת ב', עמ' 1536.
12. הודאת יודל מ-6.9.1940, מורמטה ב-N.C.A., עמ' 849—850 (ND, PS-1229).
13. יומן המלחמה של מטה המיכצעים של OKW, עמ' 374—375 (PS-1799).
14. כותרת והוראה בשפה הגרמנית (משפט גירנברג, II, 559):
Der Führer und Oberste Befehlshaber der Wehrmacht, OKW W.F. st/Abt. L/1 No. 334/8/40, G.K. Chefs chefsache, Nur durch Offizier, F.H.Q. 18.12.1940, Weisung No. 21, Fall Barbarossa.
15. "...Die deutsche Wehrmacht muss darauf vorbereitet sein, auch vor Beendigung des Krieges gegen England, Sowjetrussland in einen schnellen Feldzug niederzuwerfen..."
16. האלדר, היטלר כמצביא מלחמה, (PS—, 872 ND, 626—627 III, N.C.A.) עמ' 626—627.
17. N.C.A., III, עמ' 633—634 (PS-NI, 873);
חוראה סודית ביוהר, 30 באפריל 1941.
Richtlinien auf Sondergebieten zur Weisung No. 12. (Fall Barbarossa).
18. JMT כרך 26, עמ' 54.
NCA, III, עמ' 909—913, ND 1442 PS.
19. "...Im Operationsgebiet der Heeres erhält der Reichsführer S.S. zur Vorbereitung des politischen Verwaltung Sonderaufgaben in Auftrage des Führers die sich aus den entgültig auszutragenden Kampf zweier entgegengesetzter politischen Systeme ergeben. In Rahmen dieser Aufgaben handelt der Reichsführer S.S. selbständig und in eigener Verantwortung."
20. Erlasse des Chefs des Oberkommandos der Wehrmacht über die Ausübung des Kriegsgericht in gebiet Barbarossa und über besondere Machtbefuegnisse der Truppe. (SZAOR des Ud SSR, Fonds 7445, Liste 2, Akte, 166, bl. 65—70).
21. "Beauftragte für die zentrale Bearbeitung der Fragen des Osteuropäischen Raumes".

20. רונברג היה בין מתכנני הירורבאס היהודי במאדאנאסקאר. עוד ב"ז בספרואר 1939 בשעה מסכת'עטונאים השטיע רונברג את דעחו בעניין מאדאנאסקאר ואמר כי "כאן לא מדובר בחקמת מדינה יהודית" אלא — ב"ירורבאס יהודי" בעל שטח המוכשר לקלוט 15 מיליון יהודים... (Völkischer Beobachter, Februar 1939).

21. אלפרד רונברג הצהיר אז: "לגבי גרמניה היסתר שאלת היהודים רק לאחר שהיהודי האחרון יעזוב את מרחב גרמניה הנדולה; כיוון שגרמניה פירקה עתה, בדמה ובמחומות'הלאום הסמונים בה, אתה ולתמיד, את עול הרוזנות היהודית מעל אירופה, ואף דאגה לכך שאירופה כגוף אחיד תסוחרר מן הטטילות היהודית. הרי דמני כי רשאים אנו להצהיר בשם כל בני'אירופה: לגבי אירופה היסתר שאלת היהודים רק כאשר היהודי האחרון יעזוב את היבשת האירופית..." (פלקיסר באובאנסטר, 29 במאָרס 1941, 2899—J.S.S.).

22. Robert Kemnner, Eichmann und Komplizen, Europa Verlag, Zürich, Stuttgart, 1961, p. 67.

23. P.S.—1058—ND, 717—716 עמ' III, N.C.A.

24. "Wen wir im westlichen Baltenland eine starke Germanisierung und Blutauf-
rischung planen..."

25. האנס מן קאנהאלס. משפט טרבליוק, דיסלדורף, 12 בנובמבר 1964, עמ' 11/10.

26. מכתב מאת גנרל'אוברסט בלאסקוביץ אל הספקד העליון של הצבא, 2.10.1940.

JMT, III, 16.

27. מכתב גנרל אולנס, 2 פברואר 1940, JMT, III, 18/9.

28. IMT, כרך IV, 376—375—1816 P.

29. VIII N.C.A., עמ' 645 תצהיר האלדר בנירברג, 22 בנובמבר 1945.

30. נביא כאן כמה קטעים אוסיניים לפי הפרוטוקול שנערך ע"י מ. בורמאן:

...חשוב הוא שאנו לא גוריע כלפי העולם על מטרותינו, אין צורך בכך. אולם הדבר העיקרי הוא כי אנו בעצמנו נדע מה אנו רוצים...

...אין צורך שיהיה ניכר, כי אנו מתכוונים בזה להסדר סופי, דבר זה אינו צריך לסנוע אותנו מלוקט בכל הצעדים הנדרשים — לירות, ליישב מחדש, ואנו ננקוט צעדים אלה...

...עלינו לעמוד כעת לפני התפקיד של גזירת תענות הענקית על'מנת שנוכל: ראשית כל לשלוט בה, שנית לנהל אותה, שלישית לנצל אותה. הרעיון והציאו כעת פקודה על לוחמה פארטיזנית מאחורי החזית שלנו, לוחמה פארטיזנית זו יש לה גם מעלה לגבינו: נותנת לנו את האפשרות להשמיד את כל הסתנגדים לנו...

...עיקרון'ברזל צריך להיות ולהישאר: לעולם אין להרשות לשאת נשק למישהו שאיננו גרמני...

...הפירר רוצה למחוק את לנינגראד עד היסוד ואח"כ לפוסרה לפינים...

...הפתרון הטוב ביותר יהיה לירות בכל מי שיעיף מבט לצדדים...

("...das geschähe am besten dadurch, dass man jeden, der nur schlief schaute, tutschiess..."), L—221.

31. IMT, כרך 29, עמ' 235—237, (P.S.—1997).

32. האליטין המרכזי של הרפובליקה הסובייטית הלאטבית.

33. "Die polizeiliche Sicherung der neu besetzten Ostgebiete ist Sache des Reichsführers S.S. und Chefs der Deutschen Polizei".

34. "Ist der Reichsführer-S.S. berechtigt den Reichskommissaren im Rahmen seiner unter I bezeichneten Aufgabe Weisungen zu erteilen."

35. Politische Hoheltsträger und Leiter (Kommissare) sind zu besetzen.

36. "Politische Leiter, in der Truppe werden nicht als Gefangene anerkannt und sind spätestens in der Dalags zu erledigen. Kein abschieben nach rückwärts".

מוריס ב. "V.Z.V.M." עמ' 185—189, SZAOR der UdSSR, Fonds 7621 Liste 148.

37. וזו לשון הסקודה בנוגע למתנות השבייים:

תפקיד היהודים (של ראש, סיפון ו'ס.ר.) לבדוק בדיקה פוליטית את כל כלואי'ההמחנות; להבדיל מתוכם כטיפול: א) בכל היסודות הפוליטיים שביניהם, הפוליטיים או הבלתי נסבלים מבחינה אחרת. ב) באנשים שאסור להשתמש בהם לשם שיקום השטחים הכבושים... ועוד

הסדר הנאצי במזרח

זאת, על היהדות להשתדל מתחילה לחפש בין השבויים יסודות הנראים מתייגים, ואחת היא אם קיימים ואם לאו, כדי להפיק מהן שירותי-מדיעין בתוך המחנה, ואם ניתן הדבר, גם לאחר-מכן בשטחים הכבושים...

...קודם כל צריך לגלות: כל גושאיר-משרה חשונים של המדינה והמפלגה, בעיקר מהכונים מקצועיים... את כל הקומיסארים הפוליטיים שבצבא האדום, אישים מהמנהיגות העליונה והאמצעית של שלטונות-המדינה... האינטליגנטים הסובייטיים, כל היהודים... את ההוצאות להורג אין לבצע במחנה או בשכונת המטבח למחנה... צריך אישוא, להעביר ככל האפשר את השבויים לטיפול מיוחד לתחום סובייטי לשעבר... (משפט נירנברג, 1945).

38. נביא כאן קטע מטרמאח זו:

...מפני המפדים הרחבים של השטחים הכבושים במזרח, לא יספיקו הכוחות המצויים לצורכי הביטחון באזורים הללו, אלא אם כן תיעשה כל התנגדות לא ע"י תביעת האשמים לדין על פי החוק, אלא ע"י הקמת שיטת-סידור שכזו, ע"י הצבא, שאין היא תהיה מסוגלת לעקור מקרב האוכלוסים כל נסיה למרי. על המפקדים למצוא את הדרכים לעסוד על הסדר בדרכים דראקוניות... (משפט נירנברג עמ' 200).

39. V.Z.V.M. p. 75-79, SZAOR der Ud SSR, Fonds 7021, Liste 148, Akte 183, Bl. 54-58.

40. נביא כאן טרברי הפקודה:

...בזאת איבד החייל הבולשביסטי כל זכות לנהוג בו ככחייל וזגן על פי אפנת זיגבה... לכן, נוכח סימנים קלים של אי-ציות ובמיוחד כנגד מסיתים בולשביסטיים, צריך להת פקודה לפעול כעור, ללא רחם ובאופן נמרץ, אי-ציות, התנגדות פעילה או סבילה צריך לסלק מיד וללא שיוך בכוח הנשק (כידונים, קחות ואקדחים...) כל מי שבמלא פקודה זו אינו משתמש בנשק, או עושה זאת בלא מרץ מספיק, עושה עצמו ראוי לעונש, שבויי-מלחמה המנסים לברוח, צריך לירות בהם מיד, וללא קריאת עצור, לעולם אין לראות יריית אזהרה... העיפוש בנשק נגד שבויי-מלחמה סובייטיים חוקי הוא בדרך כלל... (משפט נירנברג, יד ושם, ירושלים, תשכ"ב, עמ' 194).

41. קטעים מפקודה זו:

...המסדה העיקרית של המסע נגד הסיסתימה היהודית הבולשביסטיה (das jüdische bolschewistische System) — היא הרס גמור של אמצעי השלטון וההשגדה של החשפעה האסימילית בסביבת התרבות האירופית... רחוק מכל שאיפות פוליטיות של העתיד, על החייל למלא שני דברים: 1. השמדה גמורה של תורת-ההתעושים הבולשביסטיה, של המדינה הסובייטית ושל צבאה, 2. החיסול ללא רחמים (erbarmungslose Ausrottung) של התנועה והאכזריות הנכבדות, וע"י כך לתבטח חייו של הווארטאנט הגרמני ברוסיה, רק בכך נוכל למלא את התפקיד הנחשבות לשחרר את העם הגרמני לחסיד מהסכנה האסימילית-יהודית.

JMT, כרך 4, עמ' 459-461.

42. SZAOR d. Ud SSR, Fond 7445, Liste 2, Abt. 138, Bl. 61/62.

43. שם, Bl. 60.

...רצחו של הסיהרר הוא: בנוגע למעשים אלה, עונשי שלילת-החיות, ואפילו מאסר עולם, נראים (בעיני האוכלוסיה) כסיסני-חולשה, הפחדה יעילה ומתבדת אפשר להשיג אך ע"י עונשי-מוות או ע"י אמצעים המעלימים מקרובי העברייין ומן האוכלוסיה את גורלו של העברייין, ההעברה לגרמניה משמשת תכלית זו. הקודים המובאים לביצוע העונשין תואמים לתפיסה זו של הסיהרר, ניתנו על ידו, ואושרו.

44. Amtsblatt des Generalkommissars in Reval, No. 44, 21 August 1942, pp. 551-553.

ה...מיניסטריון לשטחי הכיבוש במזרח, שבניהולו של אלסטר דונברג, הוציא ב-1942 חוקרת שהכילה חוראות כיצד לספל בשאלה היהודית (החוק החום), בעניין הנישואות כתוב שם: "אחת המטרות העיקריות הראשונות של האמצעים הגרמניים הייבת להיות בידודה החמור של היהדות הסובייטית משאר האוכלוסיה... יש לשאוף להעברתם לגישאוח... שמירת הגבולות שבין הנישואות לבין העולם החיצוני הוא עניינה של המשטרה", אולם האמת ההיסטורית היא

ד"ר ס. דבור'צקי

כי רוב הניטאות שתוקטו סמוך לכיבוש ארצות-המזרח היו כבר במצב של העמדה בעת פירסום ה"תיק החום", וברוב המקומות בעמחי הכיבוש של בריה"מ הושמדו היטורים ע"י האיינזאצגרופן ללא ריכוז מוקדם בניטאות.

קיצורים

משפט נירנברג, פסק הדין של בית-הדין הצבאי הבין-לאומי, מבוא מאת מריון מייסקט, "יד ושם", ירושלים, תשכ"ב.	— "משפט נירנברג" —
International Military Tribunal Washington, 1946	I.M.T.
Nazi Conspiracy and Agression, Washington, 1940	N.C.A.
Verbrecherische Ziele, Verbrecherische Mittel (Dokumente der Okupationspolitik etc), Moskau 1963	V.Z.V.M.
Staatlichen Zentralarchiv der Oktober Revolution der UdSSR.	SZAOR
מסמכי משרד החוץ הגרמני	D.G.F.P.

תאריכים

(תיכנון וביצוע "מיבצע בארבארוסה", תיכנון וביצוע "מיבצעי-הטירור הנאצי בארצות הכבושות במזרח")

1940

— היטלר פודיע לבראוכיטש כי יש לגשת להכנות לקראת סמעי-מלחמה נגד בריה"מ.	21 ביולי
— מועד התקפה נקבע לא ב"ב.	" 29
— ודעה רשמית של היטלר למפקדי-הצבא כי יש לחסל את בריה"מ באביב 1941.	" 31
— האלדר ניש לעבד תוכנית הסט.	1 באוגוסט
— ווארליסונס מוציא את הוראה הראשונה, הצופן: "אאופבארואסט".	" 8
— היטלר מאשר עקרונית את התוכנית שתובאה לו ע"י האלדר ובראוכיטש.	5 בדצמבר
— שם המיבצע נקבע סופית: "מיבצע בארבארוסה".	" 18
— היטלר מוציא את ה"הוראה" 21: את ההכנות להשלים עד ל-15 במאי 1941.	

1941

— "קווים מנחים בנוגע לאזורים מיוחדים" (המפקדים מיוחדים) לרייכס-פיווררס. בתוך שטחי-הפעולה של הצבא).	13 במרץ
— הסכם על שיתוף-פעולה בין האיינזאצגרופן והצבא.	" 26
— רונברג דורש בשעת פתיחת המכון לחקר בעיית היהודים בפראנקפורט/מיין, לגרש את היהודים מכל רחבי אירופה.	" 28
— פניסת היטלר עם ראשי השירותים המזוינים, ודעתו בדבר כוונה להשתיר את הקומויסארים הפוליטיים שיפלו בשבי.	" 30
— רונברג מארגן לשכה לבעיות המזרח האירופי.	4 באפריל
— הוראת בראוכיטש על הסדר הפעולות של משטרת הבסחון וה.ו.ר. במסגרת הצבא.	" 28
— ווארליסונס מניש להיטלר טיוטת-החלטה בנוגע להשמדתם של הקומויסארים שיפלו בשבי.	10 במאי
— הוראה על השימוש הצבאי.	" 13

ת ס ר ו ר ה נ א צ י ב מ ז ר ח

— בהרסם (סאקסוניה) ובכפרי הסביבה הוקמו קורסים מזוריים לשם לימוד פעולות הרצח (עבור אנשי האיינזאצגרופן).	מא
— הפקודה בדבר הקומיסארים.	6 ביוני
— רזנברג ספרש בפני עוזריו מסרות המלחמה הקדומה.	" 20
— הרייך מתחיל במלחמת בארברוסה.	" 22
— ישיבת הקטה בפרוסיה המזרחית (היטלר : לירות בכל מי שיעיף מבט לצד).	16 ביולי
— צו היטלר על המינהל האזרחי : רזנברג נתמנה רשמית לרייכסקומיסאר של האזורים הכבושים במזרח.	" 17
— הבטחון הסטטלתי בשטחי המזרח נמסר לרייכסשטירד"ט.ס.	
— הפקודה בדבר היסול הקומיסארים. העוינים למשטר, וכל היהודים, קייטל : על הצבא לזרוע אימים.	" 23
— רזנברג : עונש מוות עבור פשעים נגד הרייך והצבא.	23 באוגוסט
— ריינקה : השימוש בנשק נגד שבויי-מלחמה חוקי הוא.	8 בספטמבר
— רייכנאו : להשתחרר לתמיד מהסכנת היהודית-אסיאתית.	10 באוקטובר
— מתחילות הדיפורטאציות מהרייך לארצות המזרח.	" 16
— קייטל : פקודת "לילה וערפל".	7 בדצמבר
— קייטל : רק עונשי מוות.	" 19

3. As a young girl, Bronka Kilwanski was active in the Bialistok Ghetto underground, and was also a close friend of Mordchai Tenenbaum — Tamarof, the commander of the Bialistok Ghetto Uprising.

The testimony of Bronka Kilwanski brings to life the personality of the commander in his public well as his private life. We publish this article as one in a series of essays dedicated to the major Jewish fighters during the war.

The author also tells about her underground activity as a liaison officer between the partisans and the gentile population of Bialistok.

The Jewish Brigade, by Haim Laskow.

General Haim Laskow, a former Chief of Staff of Zahal, draws an outline of the foundation and aims of the Jewish Brigade, which served as a Jewish unit with the British Army during the Second World War.

The part of the Jews in the general underground in France,

by Lucien Steinberg

Lucien Steinberg, a historian and member of the staff of the Jewish Documentation Center in Paris, attempts to portray the part the Jews played in the French anti-Nazi underground movement.

Steinberg argues that besides Jewish regular soldiers in the French Army, there were also many Jewish volunteers who were immigrants or strangers in France.

The Jews began their anti-Nazi activities even as prisoners in the P.O.W. camps (Stalags). We find many in all the branches of the underground and fighters movement. Most of the Jewish fighters joined the general French units and only a minority among them founded separate Jewish groups. The author describes the activities of these groups and the role played by individual Jews.

A special chapter in the history of Jewish resistance was written by the Algerian Jews who participated widely in the taking over of Algeria from the Vichy forces.

The Nazis' Preparations for annihilation of Communists, Jews and parts of the civilian population close to the attack on the Soviet Union ("Operation Barbarossa") by Dr. Marc Dworzecki.

Dr. Marc Dworzecki, a well-known author and lecturer at Bar-Ilan University, gives an account of the methods the Nazis used to break down and murder communists, Jews and parts of the population (by special units), right from the onset of their invasion of the U.S.S.R.

The German armies operating on the Soviet front were accompanied by special killer units of the S.S. and Police, which were officially subordinated to the field commander, but as a matter of fact, were free in their activities.

The author tells about the machinery of government and destruction for the occupied Soviet territories, prepared before the invasion by the German bureaucracy and Party leaders.

The development of the Political Police in Bavaria in 1933 (II),

by Dr. Shlomo Aharonson.

This is the second and final part of a larger work describing how the Nazis gained power over the Bavarian Police, and the methods used by the S.S. in the process of gaining control over the institutions and internal life of the country.

Dr. Aharonson, lecturer at the Hebrew University in Jerusalem, based his scholarly work on wide studies. This chapter describes the foundation and management of the Dachau Concentration Camp, and the individual career and actions of Heinrich Miller, the well-known Gestapo chief and war criminal who disappeared after the war and whose fate is unknown to this day.

The Nazi preparations for "Kristall Nacht", by Dr. Ball-Caduri.

Dr. Ball-Caduri continues his research, which deals with the Nazi plans and preparations for "Kristall Nacht", the famous night of anti-Jewish riots in Germany (November, 1938).

The author intends to prove that the preparations for "Kristall Nacht" began a long time before the assassination of Ernst von Rath by Hershel Grinszpan, which was carried out on the 7th of November, 1938. Therefore, the connection between the "spontaneous" riots and the plot was only a very skillful Nazi fabrication.

Book Reviews

In the section assigned to book reviews, Shalom Cholawski presents the newest books about the Jews in the Minsk Ghetto and their combat against the Nazis. Israel Gutman comments on the book by Prof. Jacob Katz, on "Freemasons and Jews" — "Real and imaginary connection" (Hebrew).